

Anonimizuota versija

Vertimas

C-35/22-1

Byla C-35/22

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2022 m. sausio 17 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Audiencia Provincial de Málaga (Malagos provincijos teismas, Ispanija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. gruodžio 14 d.

Apeliantė:

CAJASUR Banco

Kitos apeliacinio proceso šalys:

JO

IM

SECCION N.º 6 DE LA AUDIENCIA PROVINCIAL DE

MÁLAGA (Malagos provincijos teismo skyrius Nr. 6)

<...>

[<...> Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo, šalių ir jų atstovų duomenys]

I. FAKTINĖS APLINKYBĖS

PIRMA. 2020 m. kovo 2 d. Juzgado de Primera Instancia 18 bis de Málaga (Malagos 18 bis pirmosios instancijos teismas, Ispanija) sprendime, priimtame byloje <...>, konstatuota:

„Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vienanarei bendrovei CAJASUR BANCO, S. A. pareikštas IM ir JO ieškinys <...> dėl bendrųjų sutarties sąlygų pripažinimo negaliojančiomis ir reikalavimas sumokėti atitinkamas sumas yra tenkinami <...>, todėl:

- *šalių sudarytoje hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje esanti „sąlyga dėl išlaidų“, konkrečiai penktoji sąlyga dėl užtikrinimo hipoteka išlaidų, pripažįstama negaliojančia,*
- *iš atsakovės priteisiama pirma nurodytomis sąlygomis sumokėti ieškovui 488,69 EUR sumą, susijusią su notaro mokesčiais (50 % pradinio reikalavimo sumos), administravimo įstaigos mokesčiais (50 % pradinio reikalavimo sumos) ir registracijos mokesčiais, neapimančiais žyminio mokesčio (100 % sumos), taip pat teisės aktuose nustatytas palūkanas, t. y. Código Civil (Civilinis kodeksas) 1.896 straipsnyje numatytas palūkanas, skaičiuojamas nuo mokėjimo atlikimo dienos, nepažeidžiant Ley de Enjuiciamiento Civil (Civilinio proceso įstatymas, toliau – LEC) 576 straipsnio nuostatų,*
- *atsakovė įpareigojama nurodytomis sąlygomis išbraukti minėtą sąlygą iš sutarties,*
- *pripažįstama, kad kitos minėtos sutarties sąlygos lieka galioti.*

Iš atsakovės priteisiamos bylinėjimosi išlaidos.“

ANTRA. Dėl šio sprendimo buvo pateiktas apeliacinis skundas; 2022 m. vasario 8 d. jį numatoma nagrinėti, dėl jo balsuoti ir priimti sprendimą.

TREČIA. Minėtame apeliaciniame skunde ginčijama tik sprendimo rezoliucinės dalies nuostata dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo iš atsakovės pagal LEC Nr. 1/2000 395 straipsnį.

KETVIRTA. Šalys iš anksto buvo informuotos, kad galėtų pateikti savo poziciją dėl to, ar tikslinga kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, atsižvelgiant į naujausią *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) praktiką, be kita ko, suformuotą 2021 m. birželio 8 d. *Tribunal Supremo* Civilinių bylų skyriaus Nr. 1 sprendime (ROJ: STS 2295/2021), 2021 m. rugsėjo 22 d. *Tribunal Supremo* sprendime (ROJ: STS 3421/2021) ir 2021 m. rugsėjo 22 d. *Tribunal Supremo* sprendime (ROJ: STS 3413/2021).

PENKTA. <...> [Nacionalinis teismas nutaria pateikti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą].

II. TEISINIAI PAGRINDAI

Pirma. Apeliacinio skundo dalyko apibrėžimas

- 1 Šios bylos pagrindą sudaro hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje, kurios viena šalis (paskolos gavėjas) yra vartotojas, todėl jam taikoma Direktyva 93/13/EEB ir Ispanijos teisės aktai dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos ir gynimo (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2007 ir *Ley 7/1998, de 13 de abril, sobre condiciones generales de la contratación* (1998 m. balandžio 13 d. Įstatymas Nr. 7/1998 dėl bendrųjų sutarčių sąlygų, toliau – LCGC)), pateiktos sąlygos (sąlygos dėl išlaidų) pripažinimas negaliojančia dėl to, kad yra nesąžininga.
- 2 Vartotojui pareiškus ieškinį, atsakovė pirmojoje instancijoje jį pripažino, tačiau sutiko sumokėti tik konkrečias sumas, su kuriomis vėliau vartotojas sutiko. Kitaip tariant, ji pripažino, kad sąlyga nesąžininga, tačiau sutiko sumokėti ne visas sumas, atsiradusias dėl sąlygos negaliojimo. Teismo sprendime nurodyta, kad atsakovė ieškinį pripažino, taip pat nurodytos jos pripažintos sumos.
- 3 Vis dėlto skundžiamu sprendimu iš atsakovės priteistos bylinėjimosi išlaidos, nes, nepaisant pripažinimo, ieškinys buvo patenkintas iš esmės.
- 4 *Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000* (Civilinio proceso įstatymas Nr. 1/2000) 395 straipsnyje, kuris taikomas Ispanijoje vykdomam procesui, nustatyta:

„395 straipsnis. Bylinėjimosi išlaidų priteisimas pripažinus ieškinį

1. Jeigu atsakovas pripažįsta ieškinį prieš pateikdamas atsiliepimą į jį, bylinėjimosi išlaidos nepriteisiamos, išskyrus atvejus, kai teismas nustato atsakovo nesąžiningumą ir tai tinkamai pagrįdžia.

Bet kuriuo atveju nesąžiningumas pripažįstamas, jei prieš pareiškiant ieškinį atsakovui buvo pateiktas įtikinamas ir tinkamai pagrįstas reikalavimas sumokėti arba buvo pradėta mediacijos procedūra, arba dėl atsakovo pateiktas prašymas vykdyti taikinimo procedūrą.

2. Jeigu ieškinys pripažintas pateikus atsiliepimą į ieškinį, taikoma pirmesnio straipsnio 1 dalis.“

Antra. Naujausia Ispanijos *Tribunal Supremo* praktika

- 5 Dėl ieškinio, pareikšto konkrečiais klausimais dėl sutarčių su vartotojais bendrųjų sąlygų, pripažinimo Ispanijos *Tribunal Supremo* neseniai priėmė šiuos sprendimus: 2021 m. birželio 8 d. *Tribunal Supremo* Civilinių bylų skyriaus Nr. 1 sprendimą (ROJ: STS 2295/2021), 2021 m. rugsėjo 22 d. *Tribunal Supremo*

sprendimą (ROJ:STS 3421/2021) ir 2021 m. rugsėjo 22 d. *Tribunal Supremo* sprendimą (ROJ: STS 3413/2021).

- 6 Pirmasis iš jų, 2021 m. birželio 8 d. sprendimas, yra susijęs su bylinėjimosi išlaidų priteisimu ieškinio pripažinimo atveju, kai prieš tai atsakovui buvo pateiktas reikalavimas (Civilinio kodekso 395 straipsnio 1 dalis); jame daroma nuoroda į *Tribunal Supremo* 2021 m. kovo 9 d. sprendimą Nr. 131/2021. *Tribunal Supremo* nagrinėjamą atvejį aiškino remdamasis tuo, kad finansų įstaigai buvo pateiktas išankstinis reikalavimas, tačiau ieškinys pareikštas nepasibaigus reikalavimo terminui, o finansų įstaiga ieškinį vėliau pripažino; jis nusprendė, jog LEC 395 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad atsakovė nebuvo nesąžininga, todėl iš jos neturi būti priteistos bylinėjimosi išlaidos.
- 7 Antrajame 2021 m. rugsėjo 22 d. sprendime suformuota teismo praktika, susijusi su 395 straipsnio nuostatomis, yra tokia pati kaip ir kituose nurodytuose sprendimuose:

„Kaip minėta 2021 m. kovo 9 d. *Tribunal Supremo* sprendime Nr. 131/2021, vienas iš nagrinėjamų nuostatų tikslų – skatinti ginčus spręsti neteismine tvarka. Potencialūs ieškovai skatinami ieškoti ginčo sprendimo nesikreipiant į teismą, taigi, jeigu prieš pareikšdamas ieškinį ieškovas bandė išspręsti ginčą neteismine tvarka ir nesulaukė jį tenkinančio atsakymo dėl reikalavimo, o asmuo, kuris yra kita ginčo šalis, pripažino ieškinį, toks šio asmens elgesys laikomas nesąžiningu ir iš jo priteisiamos bylinėjimosi išlaidos. Priešingai, jeigu ieškinys pareiškiamas prieš tai nebandžius išspręsti ginčo neteismine tvarka – pateikiant „įtikinamą ir pagrįstą reikalavimą“, inicijuojant mediacijos procedūrą arba pateikiant prašymą vykdyti taikinimo procedūrą, kyla pavojus, kad ieškovas turės padengti savo bylinėjimosi išlaidas, jeigu atsakovas pripažins ieškinį prieš pateikdamas atsiliepimą į jį, nes pagal įstatymą atsakovas, kuris pripažįsta ieškinį ir nesielia nesąžiningai, atleidžiamas nuo pareigos padengti bylinėjimosi išlaidas, siekiant paskatinti ieškinio pripažinimą (toks pripažinimas pagreitina ginčų sprendimą ir atleidžia teisingumą vykdančias institucijas nuo būtinybės skirti savo išteklius ginčams, kuriems tie ištekliai nereikalingi). Šitaip potencialus atsakovas taip pat skatinamas ginčą spręsti neteismine tvarka, nes jeigu jis neįvykdys būsimo ieškovo reikalavimo spręsti ginčą neteismine tvarka ir ieškovas bus priverstas pareikšti ieškinį teisme, o atsakovas pripažins ieškinį, iš atsakovo bus priteistos bylinėjimosi išlaidos, nes jis bus laikomas veikusiu nesąžiningai. 4. *Ley de Enjuiciamiento Civil* 395 straipsnio 1 dalis, taikoma dėl laikinų priežasčių, neprieštarauja ES teisei, įskaitant atvejus, kai yra taikoma byloje dėl nesąžiningų sąlygų. Vartotojų apsaugos principas, kurio vienas iš aspektų yra Direktyvoje 93/13/EEB numatytos apsaugos nuo nesąžiningų sąlygų veiksmingumas, turi atitikti kitus ES teisės principus, pavyzdžiui, tinkamo teisingumo vykdymo užtikrinimo principą, būtiną siekiant veiksmingai įgyvendinti teisinės valstybės principą – vieną iš ES teisės sistemos ramsčių. 5.

Vienas iš tinkamo teisingumo vykdymo principo aspektų yra užtikrinti, kad teismų ištekliai (jie visada yra riboti) būtų naudojami siekiant išspręsti tuos klausimus, kurie neišvengiamai turi būti sprendžiami teisme, nes neįmanoma rasti

neteismo sprendimo. Taigi klausimams, kuriuos galima išspręsti be teismo, nereikia skirti tiek laiko ir išteklių, kiek jų reikia kitiems klausimams, kuriuos nagrinėjant teismų įsikišimas būtinas. 6. Be to, neteisminis ginčų sprendimas taip pat naudingas vartotojams, nes bylinėjantis teisme vartotojų ginčai sprendžiami lėtai, jų sprendimas kainuoja brangiai ir kelia riziką, kad bus prarastas laikas, nutrauktas procesas ir kt. 7. Šios priežastys paaiškina tvirtą ES įsipareigojimą skatinti neteisminį ginčų (įskaitant vartotojų ginčus) sprendimą; toks įsipareigojimas įtvirtintas teisės aktuose, kaip antai 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 524/2013 dėl elektroninio vartotojų ginčų sprendimo arba 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo.“

- 8 Būtent šiame sprendime suprantamai paaiškinta, kad jeigu ieškinys pareiškiamas prieš tai nebandžius išspręsti ginčo neteismine tvarka – pateikus „įtikinamą ir pagrįstą reikalavimą“, inicijavus mediacijos procedūrą arba pateikus prašymą vykdyti taikinimo procedūrą, kyla pavojus, kad ieškovas turės padengti savo bylinėjimosi išlaidas, jeigu atsakovas pripažins ieškinį prieš pateikdamas atsiliepimą į jį. Tai reiškia, kad ieškinio pripažinimo atveju bylinėjimosi išlaidos per procesą priteisiamos taip: 1) jeigu bankui buvo pareikštas reikalavimas ir jis nepateikė atsiliepimo į jį, pareikškus ieškinį iš banko gali būti priteistos ieškinio nagrinėjimo išlaidos; 2) jeigu bankui buvo pareikštas reikalavimas, tačiau nesuteikta pakankamai laiko atsiliepimui į jį pateikti, dėl vėlesnio ieškinio nagrinėjimo patirtos bylinėjimosi išlaidos iš jo nepriteisiamos; 3) jeigu bankui nebuvo pateiktas reikalavimas ir tiesiogiai pareiškiamas ieškinys, dėl šio ieškinio nagrinėjimo patirtos bylinėjimosi išlaidos nepriteisiamos, jei bankas pripažįsta ieškinį.
- 9 Nurodyta sistema įtvirtinta trečiajame iš minėtų sprendimų.

Trečia. Kolegijos vertinimas ir klausimai, kurie turi būti pateikti

- 10 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matyti, kad pagal Ispanijos *Tribunal Supremo* suformuotą praktiką bylose dėl bendrųjų sutarčių sąlygų bylinėjimosi išlaidos iš atsakovo (finansų įstaigos) priteisiamos atsižvelgiant į tai, ar prieš kreipiantis į teismą šiai įstaigai buvo pareikštas reikalavimas. Taigi, jeigu anksčiau buvo pateiktas reikalavimas ir finansų įstaiga nepasiūlė sprendimo, o vėliau buvo pareikštas ieškinys teisme, bylinėjimosi išlaidos priteisiamos net ir tuo atveju, jei finansų įstaiga ieškinį pripažįsta. Vis dėlto, jeigu anksčiau nebuvo pateiktas reikalavimas, o pradėjus teismo procesą finansų įstaiga ieškinį pripažįsta, bylinėjimosi išlaidos iš jos nepriteisiamos, nes ta įstaiga nebuvo nesąžininga.
- 11 Pirma nurodytos aplinkybės visų pirma gali turėti įtakos teisei į veiksmingą teisinę gynybą (Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (2000/C-364/01) 47 straipsnis), nes nustatyta, kad teisė pareikšti ieškinį ir visiškas žalos atlyginimas priklauso nuo privalomų išankstinių neteisminių veiksmų. Taigi tam, kad vartotojui būtų atlygintos visos bylinėjimosi išlaidos, jis būtinai turi iš anksto imtis neteisminių veiksmų ir negali tiesiogiai kreiptis į teismą, nes ieškinio

pripažinimo atveju jam tokios išlaidos nebus atlygintos, net jeigu nagrinėjamos neprivalomos nesąžiningos sąlygos. Kaip pažymėjo Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT), neprivalomumas negali priklausyti nuo to, ar vartotojas nurodė arba kada nurodė, kad konkreti sutarties sąlyga yra nesąžininga, arba nuo to, ar ir kada užginčijo tos sąlygos galiojimą; Teisingumo Teismas tai patvirtino pažymėjęs, kad „<...> direktyvos 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog nesąžininga sutarties sąlyga neprivaloma vartotojui, ir šiuo atžvilgiu nebūtina, kad tokią sąlygą vartotojas būtų iš anksto sėkmingai užginčijęs“ (Sprendimo *Pannon GSM*, C-243/08, 28 punktas).

- 12 Pateiktas aiškinimas taip pat gali turėti poveikį vartotojo teisei į visišką žalos atlyginimą, nes pagal jį vartotojas būtinai privalo pateikti reikalavimą prieš kreipdamasis į teismą, kad toks atlyginimas būtų užtikrintas (Direktyvos 93/13/EEB 6 straipsnio 1 dalis). Minėtame 2021 m. birželio 8d. *Tribunal Supremo* sprendime nurodyta: „Reikalavimas, kad vartotojas visų pirma pareikštų neteisminį reikalavimą tokiomis sąlygomis ir per tokį laikotarpį, kad šalis, kuriai skirtas tas reikalavimas, galėtų pateikti patenkinamą atsakymą, siekiant užtikrinti, kad tuo atveju, jeigu atsakovas pripažintų ieškinį, vartotojui nereikėtų padengti savo bylinėjimosi išlaidų, nėra neproporcinga kliūtis, trukdanti užtikrinti Direktyvos 93/13/EEB veiksmingumą ir, konkrečiai kalbant, vartotojo galimybę nesilaikyti nesąžiningos sąlygos, nepatiriant išlaidų advokatai ir procesiniam atstovui, nes dėl šio reikalavimo nėra praktiškai neįmanoma ar pernelyg sunku pasinaudoti direktyvoje vartotojui suteiktomis teisėmis, kadangi tą reikalavimą nesunku įvykdyti.“
- 13 Šiai nuostatai įtakos turi tai, kad 2015 m. gruodžio 23 d. *Tribunal Supremo* sprendime nagrinėjama sąlyga jau buvo pripažinta negaliojančia, ir nors tokio negaliojimo pasekmės apibrėžtos *Tribunal Supremo* praktikoje, jau kelerius metus bent iš dalies laikomasi suformuotos praktikos dėl tokio negaliojimo pasekmių (pavyzdžiui, kad bankas turi padengti visas registravimo išlaidas ir pusę notaro atlyginimo). Atsižvelgdamos į tai, kredito įstaigos laikosi pozicijos ne atlyginti vartotojui žalą dėl sąlygos, kuri, kaip žinoma, yra negaliojanti, o laukti, kol vartotojas pareikš ieškinį (ir dėl to apmokės savo advokato bei procesinio atstovo išlaidas), ir sutikti su tuo, kad nepateikus išankstinio reikalavimo nereikės atlyginti bylinėjimosi išlaidų. Tai taip pat prieštarauja 2016 m. gruodžio 21 d. ESTT sprendime įtvirtintam visiško žalos atlyginimo principui; šiame sprendime nustatyta: „Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nesąžininga pripažinta sutarties sąlyga iš principo turi būti laikoma niekuomet neegzistavusia, todėl ji negali sukurti padarinių vartotojui. Taigi teismo konstatavimas, jog tokia sąlyga yra nesąžininga, iš principo turi lemti vartotojo faktinės ir teisinės situacijos, kurioje jis būtų, jeigu nebūtų minėtos sąlygos, atkūrimą.“
- 14 Reikėtų paaiškinti, kad pagal nacionalinės teisės normą – minėtą *Ley de Enjuiciamiento Civil* 395 straipsnį – veiksmai laikomi nesąžiningais, jei, prieš pareiškiant ieškinį, atsakovui buvo pateiktas įtikinamas ir pagrįstas reikalavimas sumokėti; vis dėlto tai nereiškia, kad nesąžiningumą gali lemti kiti atsakovo

veiksmai, pavyzdžiui, žinojimas apie sąlygos nesąžiningumą ir nesiėmimas aktyvių veiksmų jos pasekmėms pašalinti ir vartotojo reikalavimams patenkinti, laukiant, kol vartotojas kreipsis į teismą, ir žinant, kad nepateikus neteisminio reikalavimo atsakovui nereikės padengti bylinėjimosi išlaidų, arba net laukimas, kol bus pateiktas neteisminis reikalavimas, siekiant atkurti situaciją, kai yra piktnaudžiaujama dėl sąlygos, kuri, kaip žinoma, yra negaliojanti.

15 <...>

<...> [Toliau pateikti pažodžiui pakartoti prejudiciniai klausimai.]

Nutaria Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl tokių klausimų:

1. Ar pagal teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį draudžiama reikalauti, kad vartotojas prieš kreipdamasis į teismą pateiktų išankstinį neteisminį reikalavimą siekdamas, kad pripažinus tam tikrą bendrąją sutarties sąlygą negaliojančia dėl to, kad yra nesąžininga, atsirastų visos su šiuo negaliojimu susijusios kompensacinės pasekmės (įskaitant teismo proceso išlaidų padengimą), taikant 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalį?

2. Ar aplinkybė, kad bylinėjimosi išlaidų priteisimo taisyklė nustatoma atsižvelgiant į tai, ar vartotojas finansų įstaigai yra pateikęs išankstinį neteisminį reikalavimą panaikinti šią sąlygą, suderinama su Europos Sąjungos teisėje įtvirtinta teise į visišką žalos atlyginimą ir Sąjungos teisės veiksmingumo principu bei minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi?

<...>

<...> [Nacionalinės bylos nagrinėjimo sustabdymas ir galutinės procesinės formuluotės]